

A Baleseti Sebészeti Osztály története 1952 - 2002

Dr. Zsiros Lajos orvosezredes

Kulcsszavak: baleseti sebészet, ortopédia, osztálytörténet

A szerző ismerteti a Magyar Honvédség Központi Honvédkórház történetét megalakulásától napjainkig. A sikertörténet egy összefonott kollektíva kimagasló munkamoráljának, elhivatottság-érzetének története.

A gyógyítás művészete a korai kezdetek óta állandóan fejlődik. A történet arról szól, hogy elindult az ősember arra a hegyre, amelyet a ma embere megmászott, és a hegygerincet elérve széttekint új távlatokat és utakat keresve, amelyen tovább tud haladni. A sérültek sebészeti ellátásának története is egyidős az emberrel, de mint önálló orvostudományi szakág – a traumatológia – a XX. század második felére különült el az általános sebésztől és az ortopédiától. A XX. század szülte motorizáció, a nagy emberveszteséget követő háborúk, az ipari és mezőgazdasági termelés korábban soha nem látott fejlődése egyre több és összetettebb sérüléseket okozott. A feladat – ami a sérültellátásból fakadt – már nem volt megoldható az általános sebészet és az ortopédsebészet keretein belül. Új, önálló diszciplína született, amely *Lorenz Böhler* és az AO munkacsoport munkásságát követően választ tudott adni az új idők szülte kihívásokra.

Országszerte megindult a traumatológiai hálózat szervezése, és ennek

keretén belül 1952-ben a jelenlegi VI. épület területén, 120 ágyon megszervezése került és megkezdte működését a baleseti sebészeti osztály. Az osztály fejlődése az elmúlt évtizedekben szinte töretlen. A kiindulás bázisaként a Magyar Honvédség egészségügyi szolgálatán belül felhalmozódott több évtizedes általános sebészeti és ortopédiai tapasztalat és gyakorlat szolgált. A Magyar Honvédség egészségügyi szolgálatának nagy hagyományai voltak az ortopédiai és rehabilitációs munkában.

Az I. világháború alatt és az azt követő években a jelenlegi Alkotás utcában önálló honvédkórház működött, amely elsősorban az amputált katonák csonkkorrekciójával, protézissel történő ellátásával és rehabilitációjával foglalkozott. A II. világháború alatt ilyen jellegű munka a Margitszigeten létrehozott önálló honvédkórházban folyt, és a jelenlegi Központi Kórház területén, amelyet akkor még I. sz. Helyőrségi Kórháznak hívtak végeztek ortopédiai beavatkozásokat.

A Magyar Néphadsereg megalakulása után az általános sebészeti osztály keretein belül *dr. Stefanics Géza* orvosvezetős vezetésével történt a sérültek rehabilitációs ellátása és protetikája. Az 50-es évek elején a Frankel Leo utcában a jelenlegi ORFI területén *dr. Peer Gyula* orvosvezetős vezetésével működött egy reuma-ortopéd osztály, melynek felszámolása után a mostani baleseti sebészeti osztályhoz részlegként került integrálásra a mozgásszervi korrekció és rehabilitáció. Az ortopéd munka *dr. Herczeg Miklós* orvosvezetős vezetésével, a rehabilitációs munka *dr. János György* orvosvezetős irányításával folyt.

Az önálló baleseti sebészeti osztály megalakulásáig a sérültek ellátása a II. sz. Sebészeti osztályon történt, melyet *dr. Galambos László* orvosvezetős vezett. Ez az osztály a mai mentálhigiénés osztály helyén működött. Az osztály 1952-es megalakulása során magasan képzett orvoscsoport nyert kinevezést, akik a sérültellátás mellett az ortopédiában, a plasztikai sebészetben, az érsebészetben és általános sebészetben is országosan elismert szaktekintélyek voltak. Az osztály első osztályvezető főorvosa *dr. Diener Ottó* orvosvezetős volt, aki széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal és valódi háborús tapasztalatokkal rendelkezett. Kinevezése előtt egy évet töltött a koreai háborúban az ott dolgozó magyar kórház sebészeként.

Orvosi tanulmányainak jó részét Ausztriában folytatatta közelről tanulmányozva *Lorenz Böhler* klasszikus traumatológiai iskolájának elveit és gyakorlatát. A baleseti sebészet 120

ágyon 3 részlegre tagozódott. A friss sérültek ellátását szolgáló részleg, a konzervatív részleg és a rehabilitációs részleg. Megalakulását követően az osztály ellátta a nagy létszámú hadsereg sérültjeit, valamint az egészségügyi szolgálat vezetőinek engedélyével bekapcsolódott a budapesti felvételi ügyeleti rendszerbe. A kezdeti időkben az osztály a hét keddi napjain teljesített vezető ügyeletet. A széles skálájú beteganyag, a diagnosztika és terápia folyamatos fejlesztése együttesen egyre javuló ellátási színvonalat eredményezett. A kórház baleseti sebészeti osztálya hamarosan a baleseti ellátás élvonalába került. Kevés kórházi osztály mondhatja el magáról, hogy orvosai közül 12-en lettek osztályvezető főorvosok és az évek során 8-an szereztek tudományos minősítést, ebből 3 akadémiai doktori fokozat.

Számos orvos került az osztályról vezető beosztásba, és mint országos szaktekintély a baleseti sebészeti osztály megbecsülését fokozta. *Dr. János György* orvosvezetős, aki az osztály utókezelését, rehabilitációját irányította, 1957-től a kórház parancsnoka lett. *Dr. Zoltán János* orvosvezetős a plasztikai sebészeti osztály vezetője lett. Nemzetközileg elismert szaktekintély, számos plasztikai sebészettel foglalkozó, világszerte ismert könyvek szerzője.

Dr. Peer Gyula orvosvezetős a János Kórház ortopéd osztály osztályvezető főorvosa lett.

Dr. Herczeg Miklós orvosvezetős a Heim Pál Gyermekkorház ortopéd főorvosa lett.

Dr. Novák János orvosezredes az égési osztály osztályvezető főorvosa lett, nemzetközileg elismert égési szaktekintély.

Dr. Rácz György a szolnoki kórház sebészeti osztály osztályvezető főorvosa lett.

Dr. Dékány Sándor orvosezredes a győri kórház megyei főszakorvosa lett.

Dr. Donáth Antal a plasztikai sebészeti osztály osztályvezetője lett.

Dr. Krakovits Gábor főorvos a János Kórház ortopédiai osztály főorvosa lett.

Dr. Turchányi Béla az egri kórház baleseti sebészeti osztály osztályvezető főorvosa lett.

A felsoroltakon kívül számos szakember dolgozott és dolgozik részben kórházunkban, részben más intézetekben, mint elismert szaktekintélyek. A baleseti sebészeti osztályt megalakulásától kezdve 20 éven át *dr. Diener Ottó* orvosezredes vezette, aki a napi rutinfeladatok végzése mellett nagy figyelmet fordított a tudományos és oktató feladatok végzésére is.

Nyugállományba vonulása után 1972. július 1-jén, az osztály vezetését *Dr. Záborszky Zoltán* orvosalezredes vette át. Irányításával széleskörű fejlesztések és rekonstrukciós törekvések valósultak meg. Külön felvételi, valamint őrző részleg került kialakításra. A jó munka eredményeként a baleseti sebészeti osztály intenzív részlege hamarosan már összkórházi feladatokat látott el és magját képezte a később kialakított Aneszteziológiai és Intenzívterápiás Osztálynak. Több

fázisban átépítésre került a műtő, bevezetve a zsiliprendszer, valamint az átmenetileg szüneteltetett ortopédiai ellátás is beindításra került. *Dr. Záborszky* nagy figyelmet fordított az osztály orvosainak rendszeres képzésére és továbbképzésére. A hazai lehetőségek mellett megteremtette a külföldi tanulmányutak lehetőségét is. Kiküldöttek mentek a Böhler intézetbe, az NDK-ba, a Szovjetunióba, AO ösztöndíjakra.

Dr. Farkas József orvosalezredes vezetésével kézsebészeti profil került bevezetésre, amely az országban elsők között valósította meg a kézsérültek szakosított ellátását. Az osztályon elkezdődött a csípőízületi prototizálás. Elsőként került bevezetésre a külső rögzítők alkalmazása a nyílt törések kezelésében. Új szárnyépület hozzáépítésével javultak az ambuláns sérültellátás, valamint az orvosok és egészségügyi szakszemélyzet szociális elhelyezésének feltételei.

Dr. Záborszky Zoltán 1987-ben a DOTE újonnan megalakuló Traumatológiai Tanszékének első professzora lett. Az osztály vezetését *dr. Farkas József* orvosvezérőrnagy vette át, aki folytatta a rekonstrukciót. 1988-ban befejeződött az ambulancia átépítése, új röntgent, ambuláns műtőt és sokkterületet alakítottak ki, javítva ezzel a súlyos sérültek primér ellátását. Ismételten átépítésre került a műtőblokk, amely 1989-re készült el, ahol a kor színvonalának megfelelő klimatizált műtőkben történik jelenleg is a sérültek operatív ellátása.

Kialakításra került a számítógépes hálózat és 1992-től jelenleg is az osz-

tály valamennyi adminisztrációs tevékenysége és nyilvántartása számítógépek segítségével történik. Az osztály megalakulása óta eltelt több mint négy és fél évtized alatt az alaprendeltetés nem változott. A friss sérültek ellátása összkórházi együttműködés keretein belül történik, bekapcsolva az ellátás folyamatába a többi társszakmák képviselőit is. Szoros az együttműködés az aneszteziológiai és intenzív osztály, az idegsebészeti osztály, a fül-orr-gégészeti osztály, a szemészeti osztály, az érsebészeti osztály, az általános sebészeti osztály, az urológiai osztály, valamint a radiológiai és központi laboratórium munkatársaival. A friss sérültek ellátása mellett, – lévén az központi kórházi feladat – az osztály ellátja a honvédkórházak és a vidéki polgári kórházak szeptikus szövődményben szenvedő betegeit is. Egyre szélesebb körben végeznek rekonstrukciós és ortopédiai műtéteket. Csípőízületi, térdízületi, rúdfejtű és kéz kisízületi pótlások egyre nagyobb számban történnek. Továbbra is metodikai centrumnak nevezhető az osztály a lövési és robbantásos sérülések ellátásában. Nemzetközileg elismert terápiás protokoll kidolgozása tette lehetővé a szeptikus szövődmények minimálisra való csökkentését.

1997. novemberében az osztály vezetését *dr. Cziffer Endre* orvosezredes vette át. Irányításával az osztály fejlődése töretlenül folytatódott. Új műtéti technikák bevezetése, az ortopédiai és protetikai tevékenység kiterjesztése indult meg. Nagy figyelmet fordított az osztály vezetése a munkafeltételek javítására. Az osztály

működését segítő alapítvány létrehozásával a dolgozók munkafeltételei javultak. Nemzetközi kapcsolatok és ismeretségek felhasználásával az osztály orvosai külföldi tanulmányutakon vettek részt Ausztriában, USA-ban, Finnországban és Izraelben.

Dr. Cziffer Endre orvosezredes nevével jelzett korszak sajnos nagyon rövid időt ölelt fel. 1999. december 21-én tragikus hirtelenséggel az osztályon egy átdolgozott nap után elhunyt. Terveit, munkáit nem tudta befejezni, de így is maradandót alkotott. Vezetésének két éve alatt szerkesztésében a magyar traumatológusok számára évtizedes hiányokat pótló két szakkönyv jelent meg, amelyek méltán emelték az osztály hazai és nemzetközi tekintélyét.

Az osztály vezetőjének hirtelen halála utáni döbbenet az osztály tagjait megviselte bár, de ez nem ment a sérültellátás rovására. Az egy évig megbízott vezető szakmai igyekezete ellenére, több szakdolgozó és nagy gyakorlatú szakorvos keresett más munkahelyet, növelve ezzel az osztály terhelését.

2001. november 1-jétől az Magyar Honvédség Központi Honvédkórház Baleseti Sebészeti osztály vezetését *dr. Zsiros Lajos* orvos ezredes vette át. Az élet fokozatosan normalizálódott, feltöltődött az orvosi és szakdolgozói létszám. Az osztály új vezetésének új koncepciói, valamint a korábbi vezetőinek gondoskodó segítségével stabilizálódott az állomány, új tehetséges kollektíva kialakulása vette kezdetét, egészséges szellemben. Új műtéti technikák kerültek bevezetésre, az eszköztárral fokozatosan

felzárkózva a nemzetközi élvonalhoz. Az osztály vezetősége nagy figyelmet fordít az oktatásra és a továbbképzésre, valamint szoros szakmai kapcsolatot tart a kórház egyéb osztályaival és más intézetekkel is. Az Országos Baleseti Intézettel az elmúlt közel 5 évtized alatt korrekt, egymást segítő munkakapcsolat alakult ki. Az osztály részt vállalt az országos traumatológiai hálózat kiépítésében, a posztgraduális képzésben mind a traumatológus szakorvosok, mind a katonai és katasztrófa-orvostani szakemberek vonatkozásában. A medikus, gyógytornász és egészségügyi szakdolgozók kiképzése a mindennapi munka szerves része.

Az osztály katonai profilja a Magyar Honvédség életében való aktív részvétel mind a sérültellátás, mind a kiképzés, mind a tudományos fejlesztés útján valósul meg. A katonarvosok részt vesznek a tábori gyakorlatok levezetésében, elvégzik azok szakmai felügyeletét, tevékenyen részt vesznek a honvédség hivatásos és tartalékos orvos tisztjeinek képzésében. Szakkönyvek, tábori sebészeti kézikönyvek, utasítások írása, lektorálások, szabályzatok kidolgozása mind az osztály tevékenységének szerves részét képezik.

Az osztály vezetése nagy figyelmet fordít a tudományos tevékenység végzésére is. Továbbképző tanfolyamok szervezése, kísérletes kutatómunka, évenkénti, a szakma egészét érintő tudományos konferenciák szervezése mind az orvostársadalom fejlődését szolgálja.

Az osztály sikeres működésének titkát *Prof. dr. Záborszky Zoltán* az osz-

tály megalakulásának 40. évfordulója alkalmából mondott ünnepi beszédében a következő gondolatokkal foglalta össze:

- Zárt testület szoros szubordinációja biztosította célorientált feladatok.
- Az egészségügyi szolgálat a kórház egyes osztályainak vezetésében nagy tudású, hiúság és pózmentes vezető egyéniségek.
- Pontosan megfogalmazott és folyamatosan megkövetelt feladatok.
- Magas szintű szakmai igényesség.
- Interdiszciplinális együttműködés.
- A határterületek széleskörű együttműködése, példaértékű munkahelyi légkör, nyílt, őszinte emberi tartás, az adott szó becsülete, egymást segítő osztályszellem, a munkatársak szinte végtelen munkabírása.

Az osztályt jellemző szerény, fegyelmezett munka, a hit abban, hogy a rászorultakon segíteni tudnak, hogy a jónál nincs jobb, de az igényességnek nincs felső határa, a szakma szeretete mellett a jobbítás hite jellemzi az osztály dolgozóinak túlnyomó többségét.

Col. L. Zsiros M.D.M.C.

The history of the Traumatological Department between 1952-2002

The author reviews the history of the Central Military Hospital of the Hungarian Army from its formation up to the present time. The story is full of success as the result of the outstanding labour morals and the vocation of an agglutinate collective.

*Dr. Zsiros Lajos o.ezds.
1553 Budapest, Pf. 1.*